

Hristiyanlar Said Nursi'den ne öğrenebilir?

Said Nursî açıkça laik devlet düzeni altında kusursuz ve mükemmel bir şekilde Müslüman olunabileceğini görmüştür.. İlginç bir şekilde Nursî, gün gelip de insanların Kur'ân'ın eşsiz güzelliğini anlayacağı ve devlet yapısının kendiliğinden Kur'ân hakikatlerine dönüş yapacağı konusunda Allah'a güven duymaktadır. Fakat o güne kadar, asıl vazife imanlı birer Müslüman olmaktır. Onun problemler karşısındaki yapıcı tutum ve fedakârlığına da her zaman hayranlık duymuşumdur. Onun hakkında incelemelerim sonunda şunun farkına vardım ki; Nursî inanca bağlılık ile değişim arasında muhteşem bir denge kurmuştur. Hristiyanlar Risâle-i Nur'da bulunan derin hakikatleri detaylıca incelemeli.

Türkiye bir çok yönden Batı'nın bir prototipidir. Buna rağmen, Batı'nın 550 yılda yaptığı şeyi, Türkiye 100 yıldan az bir sürede yüklenmek durumunda kaldı. Yirminci yüzyılın başlarında, Türkiye Osmanlı İmparatorluğu'nun kalbinde yer alıyordu. Osmanlı ki; 1281 yılında temelleri atılmış ve Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına kadar varlığını sürdürmüştür. 1923 yılında cumhuriyetin kuruluşuyla, Mustafa Kemal Türkiye'yi çağdaş bir Avrupa ülkesi konumuna yükselteceğini ilân etti. Sonradan kendisine verilen isimle Atatürk'e göre, hedefleri piyasaya dönük ekonomi ile bilimsel, teknolojik ve kültürlü bir ülke inşa etmektir. Fakat bunun gerçekleştirilmesi için önünde bir engel ve problem olduğunu düşünüyordu: İslâm Atatürk'e göre problem, dinin bilim ve çağdaşlığa ters olmasındaydı. İşte böylesi karşıt bir atmosferde, Bediüzzaman Said Nursî yolculuğuna başlamış, bu yolculuk Osmanlı'nın son döneminde, Birinci Dünya Savaşı'nın trajedili yıllarına uğramış ve 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin agresif seküler iklimine kadar sürmüştür. Nursî'nin mücadelesi, inancın modernite ile yapıcı bir şekilde bir arada bulunabileceğini göstermekti. Bu makalede benim anlatacağım da Risâle-i Nur'un kat ettiği mesafelerdir. Şimdi, Avrupalı Hristiyanlar benzer problemlerle yüzyüze gelmişlerdir. Her ne kadar Hristiyanlar da uzun bir süre seküler dünya ve çağdaşlaşma ile uyum sağlamak için mücadele verdilerse de, pek de başarılı oldukları söylenemez. Bu sebeple benim bu makaledeki amacım, Said Nursî'nin yaklaşımını analiz ederek, Hristiyanların ondan neler öğrenebileceğini ortaya koymaktır. Böylece Hristiyanların ondan alacağı dört adet ders olduğunu göreceğiz.

BİRİNCİ DERS: SAĞLAM DURUŞ

Hristiyanların çağdaşlaşmaya tepkileri oldukça agresif olmuştur. Biz David Hume ve Immanuel Kant'ın tesirinde kaldık. Metafiziğe olan güvenimizi tamamıyla kaybettik. Allah'ın varlığına dair delillerin geçersiz olduğuna kanaat getirdik. Oysa, Batı felsefesi, metafiziği ispatlanamaz ve mânâsız olarak niteleyen mantıkî pozitivistin çıkmaz yolunda iflâs etmiştir. Ancak, Hristiyanlar arasında bu şüphecilerin haklı olduğunu ve bunun Hristiyanlığın yeni bir formuyla uzlaştırılabileceğini düşünenler olabilirdi. Bu ekstrem olarak şu mânâyâ geliyordu: Bazı Hristiyanlar, İlâhî takdir ve tesirin

imkânsız olduğunu ve böylece Allah'ın objektif bir gerçeklik olmaktan çok, ancak bir sembole dönüşeceğini kabul edeceklerdi.

Nursî ise, bunun tam tersi bir taraftaydı. O modernizmin kuşkuculuğuna teslim olmak yerine, onunla amansız bir mücadeleye girmeyi tercih etmişti. Sözler adlı eserinde Nursî, “düzen argümanı” ile karşımıza çıkıyordu: Tıpkı ihtişamlı ve güzel bir evin bir mimara ihtiyaç duyduğu gibi, Nursî diyordu ki:

Bütün kâinat aynı zamanda sonsuz bir Ustaya, herşeyi bilen ve her şeye gücü yeten bir San'atkâra ihtiyaç duymaktaydı:

“Öyle de, şu kâinat nihayetsiz hakîm, alîm, kadîr bir Sânî ister. Çünkü, şu muhteşem kâinat öyle bir saraydır ki, ay, güneş lâmbaları, yıldızlar mumları, zaman bir ip, bir şerittir ki, o Sânî-i Zülcelâl her sene bir başka âlemi ona takıp gösteriyor.”

Nursî'ye göre, ateizmin problemi dünyaya yeterince hayret nazarıyla bakmamasıydı. Bilim tarafından bütün detaylarıyla ortaya konulan dünyadaki düzen, her haliyle bir Yaratıcıya işaret ediyordu. Biz tasarlanmış bir dünyada yaşıyorduk.

Nursî, burada teizmi savunuyor falan değildi. Onun amacı, tam anlamıyla İslâmı savunmaktı. Nursî'ye göre, İslâm, Allah'ın varlığını ve O'nun insanlardan isteklerini açıklayan son, kesin ve en mükemmel dindi. Meselâ, Nursî Hazreti Muhammed'in ehemmiyetini anlatırken der ki:

“Rahmân-ı Rahîm olan Allah'ın, Furkan-ı Hakîmi Arş-ı Azîmden üzerine indirdiği zât olan Efendimiz Muhammed'e (a.s.m.) ümmetinin iyilikleri adedince milyon salât ve milyon selâm olsun. Risâletini İncil, Tevrat ve Zebûr'un müjdelediği; nübüvvetini doğduğundan hemen önce ve doğumu ânında meydana gelen hârikulâde hallerin, cinnî hâtiflerin, insanlardan evliyâ ve kâhinlerin haber verdiği; işaretiyle ayın ikiye bölündüğü Efendimiz Muhammed'e (a.s.m.) ümmetinin alıp verdiği nefesler sayısınca milyon salât ve milyon selâm olsun.”

Said Nursî, İslâm'ın gerçekliğini ispat eden bir çok rasyonel argüman olduğunu söylüyordu. Yazılarında sıkça dile getirdiği şeylerden biri de Kur'ân'ı okuyan herhangi birinin onun İlâhî bir kaynaktan geldiğini hissetmesiydi. Gerçekten de Kur'ân'ın okuyanlar üzerindeki etkisi olağanüstüydü ve Nursî bu gerçeği, Kur'ân'ın İlâhî kaynaktan geldiğini ispatlamak için bir 'reductio ad absurdum' argüman (olmayana ergi, üçüncü ihtimalin dışlanması) olarak kullanır. İnsanların hepsinin inanmasalar da Kur'ân'ın diğer bütün kitaplardan farklı olduğunu kabul ettiklerini belirten Nursî şöyle devam eder: Ya Kur'ân umumunun altındadır veya umumunun fevkinde bir derecesi vardır. Umumun altındaki şık ise, muhâl olmakla beraber, hiçbir düşman, hattâ şeytan dahi diyemez ve kabul etmez. Öyle ise, Kur'ân umum kitapların fevkindedir; öyle ise mu'cizedir.”

Nursî'ye göre, kişinin duruşu sağlam olmalıdır. Eğer inancınızı size muhalif olan bir kültürde ispatlamak istiyorsanız, onu sonuna kadar savunmalısınız. Modernitenin usanmak bilmez kuşkucu faraziyelerine teslim olmak gidilecek yol değildir.

İKİNCİ DERS: ÖZE BAĞLI KALARAK DEĞİŞİM

Said Nursî, halifeliğin M. Kemal tarafından kaldırıldığı bir dönemde yaşadı. Tabîi olarak bu İslâm'ın yapısıyla ilgili şüpheleri provoke eden bir durumdu. İslâmiyet için Müslüman bir ülkede yaşamak hayatî bir öneme sahip miydi?

Nursî'nin bu duruma yaklaşımı oldukça ilginçti. Öncelikle İslâm şeriatını tamamıyla bir devlet şeriatı olarak yorumlamanın yanlış bir yaklaşım olacağını açıklamakla başladı. Nursî açıkça dedi ki: 'Şeriat da, yüzde doksan dokuz ahlâk, ibadet, âhîret ve fazilete aittir. Yüzde bir nispetinde siyasete mütealliktir; onu da ulû'l-emirlerimiz düşünsünler..'

İslâmî kurallar gerçekten de Allah, hayat, ahlâk ve insanî faziletlerle ilgilidir. Nursî'nin de dediği gibi, birinci derecede siyasî meselelerle alâkalı değildir. Ayrıca, Nursî şunu da kaydeder ki; siyasî meselelerde faziletli olmak oldukça zor bir ihtimaldir. Bütün bu gerekçeler de zaten Nursî'nin siyasetten kaçış sebeplerini ortaya koymaktadır.

Nursî, siyasî meselelerin ortasında kalmaktansa, hayatını Kur'ân ve imanı anlatmaya adamayı tercih eder. Hayatını bir kaç sene güzel yaşamayı sağlayacak dünya hayatına heba edeceğine, sonsuz olan hayata vakfetmeyi uygun görür.

Nursî'nin burada dikkati çekmek istediği nokta siyasetin bu zamanda fesat ile eş anlamlı hale gelmiş olmasıdır. Böylece o

şeriatı en güzel hizmet edebileceği noktada, İslâmî inancı ve Kur'ân'ı insanlara anlatabilme noktasında bulur kendini. Buna ek olarak Nursî, İslâm'ın siyasî amaçlar için kullanılmasına asla tahammül göstermemektedir. Bu sebeple "Kur'ân'ın elmas hakikatlerini siyaset ile kirleterek, sıradan camları elmaslarla değişmeyeceğini" ilan eder.

Buna ek olarak Nursî, gayr-i Müslimlerle de bir problemi olmadığını deklare eder. Meselâ, kendisine "Şimdi Ermeniler kaymakam ve vali oluyorlar. Nasıl olur?" şeklinde bir soru sorulduğunda gayet soğukkanlılıkla şunları söyler: "Saatçi ve makineci ve süpürgeci oldukları gibi... Zira, meşrutiyet, hâkimiyet-i millettir. Hükümet hizmetkârdır. Meşrutiyet doğru olursa, kaymakam ve vâli, reis değiller, belki ücretli hizmetkârlardır. Gayr-ı Müslim reis olamaz, fakat hizmetkâr olur. Farz ediniz ki, memuriyet bir nevî riyaset ve bir ağılıktır. Gayr-ı Müslimlerden üç bin adamı ağılığımıza, riyasetimize şerik ettiğimiz vakitte, millet-i İslâmiye'den aktâr-ı âlemde üç yüz bin adamın riyasetine yol açılıyor. Biri zayıf edip, bini kazanan, zarar etmez.

Nursî açıkça laik devlet düzeni altında kusursuz ve mükemmel bir şekilde Müslüman olunabileceğini görmüştür.. İlginç bir şekilde Nursî, gün gelip de insanların Kur'ân'ın eşsiz güzelliğini anlayacağı ve devlet yapısının kendiliğinden Kur'ân hakikatlerine dönüş yapacağı konusunda Allah'a güven duymaktadır. Fakat o güne kadar, asıl vazife imanlı birer Müslüman olmaktır.

Nursî'nin bu tavrı öze bağlı kalarak değişimin model bir örneğidir. Bu modelde İslâm'ın bütün çekirdek hakikatleri aynen muhafaza edilmiştir. O Türkiye'de yaşayan Müslümanları devletin yapısında yapıcı bir rol almaya dâvet etmiştir. Ben de Hristiyanların bu yaklaşımdan büyük ders alması gerektiğini düşünüyorum.

ÜÇÜNCÜ DERS: İNANCINIZIN DOĞRULUĞUNU ŞİDDETE SAPMADAN SAVUNMAK

Hristiyanlık'ta da, İslâmiyet'te de dinin mesajının şiddet ile yayılabileceğini düşünen taraftarlar mevcuttur. Said Nursî ise şiddetin kullanımının Allah inancına bir ihanet olacağını düşünüyordu. Ve onun bu düşüncesi detaylarıyla incelenmeye değer bir düşünceydi.

Nursî'ye göre, sadece zayıf olanlar şiddete başvurur. İslâmiyet ise öyle güçlü argümanlara ve delillere sahip ki, zafere ulaşması için başka şeye ihtiyacı yoktur.

Nursî, Müslümanlara İslâmiyet'in güzelliğini ve doğruluğunu gayr-ı Müslimlere karşı gösterme çağrısı yapmıştır.

Hristiyanların da inançları konusunda kendilerine bu denli bir güvene ihtiyaçları vardır. Ancak biz Hristiyanlar Aydınlanma Çağı'nda bu konuda da yara aldık. Delil ve mantık konusunda kendimize güvenimizi tamamiyle kaybettik.

DÖRDÜNCÜ DERS: İNANÇLA HAYATI BÜTÜNLEŞTİRMEK

Bu makale Risâle-i Nur'un metotları üzerine odaklanmıştır. Ancak Hristiyanlar sadece Risâle-i Nur'un metodundan değil, aynı zamanda muhtevassından da faydalanabilirler. Biri bir kere Bediüzzaman Said Nursî'nin dünyasına girmeye başladı mı, bilhassa Hristiyanlar, orada modern çağın zorluklarına göğüs germeye yarayacak argümanların yanı sıra, hatta onlardan ziyade, herhangi bir kulun ihtiyacı olan bilgeliği de bulacaktır. Said Nursî hayatı inançla birleştirecek bir iksire sahiptir.

SONUÇ:

İnançlar arası diyalogdan korkanlar, ancak hayal gücü zayıf olanlardır. Onlar belki dinlerine olan inançlarını kaybetmekten korkuyor olabilirler. Ya da ayrışma ve çatışmalardan da korkuyor olabilirler. Bunun yanında aşırı derecede uzlaşmadan da korkuyorlar. Ancak gerçek şu ki; bir kere diyaloga başladılar mı, bunun gerçekte böyle olmadığını

göreceklendir.

Ben dinime derinden bağılı bir Hristiyan olarak, böyle bir diyaloga hep sıcak baktım. Ben, inancımı kaybedeceğimden de asla korkmadım. Bu konuda en güzel örneğim ise Bediüzzaman'dı. Onun inancına bağılılığını hep örnek almışımıdır. Onun problemler karşısındaki yapıcı tutum ve fedakârlığına da her zaman hayranlık duymuşımıdır. Onun hakkında incelemelerim sonunda şunun farkına vardım ki; Nursî inanca bağılılık ile değişim arasında muhteşem bir denge kurmuştur. Hristiyanlar Risâle-i Nur'da bulunan derin hakikatleri detaylıca incelemeli. Nursî'nin Allah'a bağılılık çağrısı beni de tesiri altına aldı. Nursî ile karşılaşmakla Allah hakkında çok şey öğrendim diyebilirim. Bu karşılaşmam aslında şaşırtıcıdır. Ben Said Nursî ile karşılaştığım için çok mutluyum. Onun sayesinde kendim hakkında, İslâm hakkında ve özellikle de Allah hakkında çok şey öğrendim.

Tercüme: Umut YAVUZ

Yeni Asya / 23.03.2008